

Groot Begijnhof Leuven

De Dijle binnen het Groot Begijnhof
The River Dijle in the Groot Begijnhof

The Urban Enclave

De stadsenclave

DASH

Groot Begijnhof:
Leuven, België/Leuven (Louvain),
Belgium
Plangebied/Plan area: 37.000 m²/
37,000 m²

Bronnen/Sources:
W.A. Olijslager, *Het Groot Begijnhof
van Leuven* (Leuven: University
Press, 1973)
www.kuleuven.be/grootbegijnhof

Vanaf de dertiende eeuw ontstonden in meerdere steden in de Nederlanden besloten woongemeenschappen voor alleenstaande vrouwen. Deze zogenaamde begijnhoven boden een veilige plaats aan begijnen, vrouwen die een vroom en kuis leven nastreefden, onderworpen aan (kerkelijk) gezag, echter zonder aan kloosterbeloften gebonden te zijn. In geval van armoede of ziekte bood deze gemeenschap wederzijdse steun. Rijke vrouwen bezaten een eigen huis; minder bemiddelden woonden samen in één woning, convent genoemd. De eerste begijnhoven werden gebouwd buiten de stadsmuren, voorzien van een eigen beschermingsmuur. Later werden ze binnen de steden gebouwd, of door stadsuitbreiding opgenomen in de ommuurde stad. De hoven beschikten over een eigen kerk, en een ziekenzaal of hospitaal.

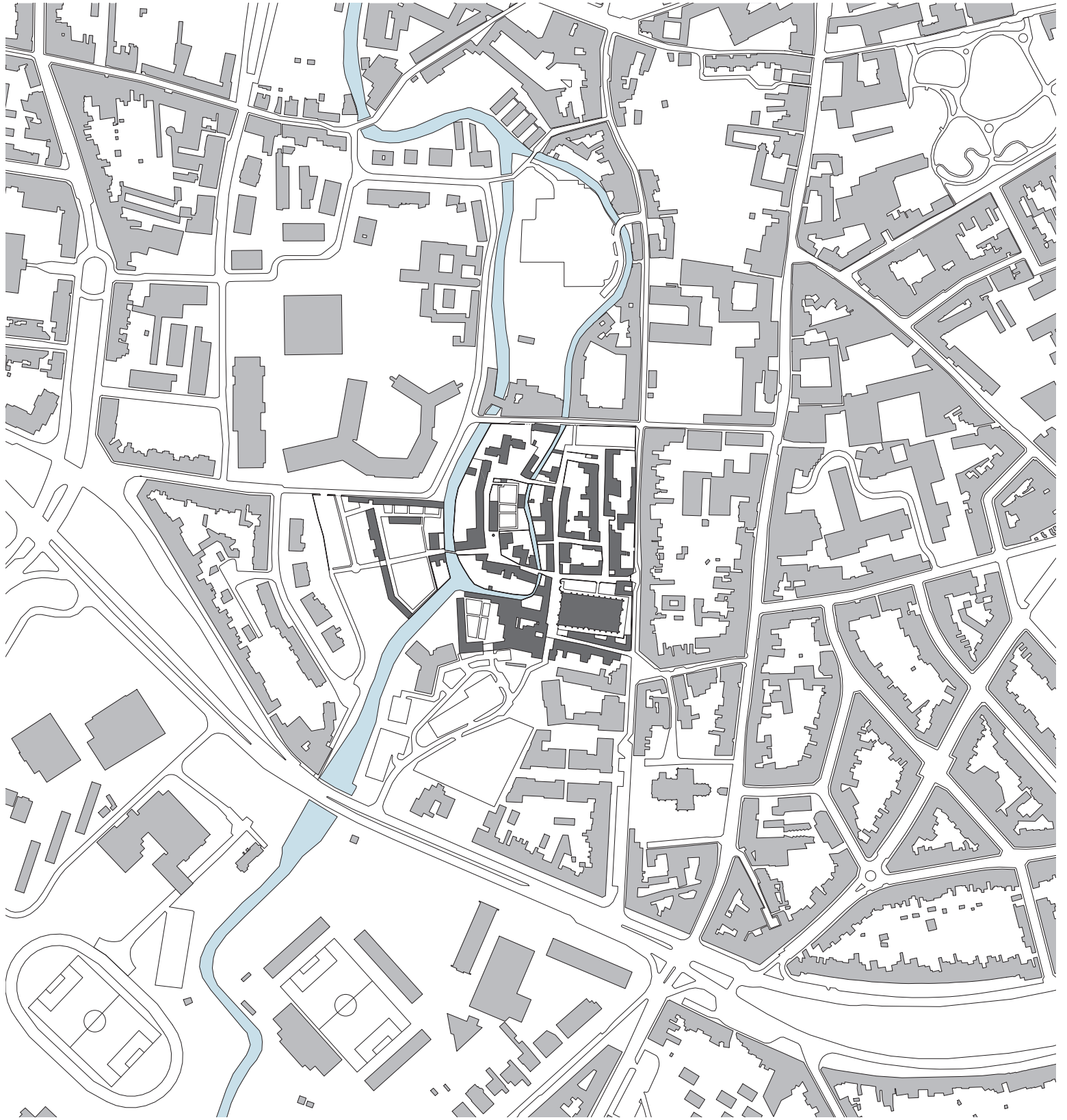
De hoven kennen twee hoofdvormen: een bebouwing rond een centraal plein of tuin, met blinde achterzijden naar de stad gekeerd (zoals het Amsterdamse Begijnhof), of een bebouwing langs straten binnen een zelfstandige ommuring. Een prachtig voorbeeld van deze laatste opzet is het Begijnhof van Leuven, dat als een van de eerste rond 1230 gesticht werd. Het ommuurde terrein lag in eerste instantie buiten de stad, maar werd na de veertiende-eeuwse stadsuitleg letterlijk een stad-in-de-stad. Het terrein van het Begijnhof wordt doorsneden door de zich binnen de muren vertakkende Dijle. Het water van dit riviertje werd gebruikt voor het wassen van kleding, een belangrijke inkomstenbron voor de Leuvense begijnen. Een aantal straten vormt gezamenlijk een onregelmatig schaakbordpatroon van bouwblokken. De infirmerie ligt aan de zuidrand, waar ze was verbonden met de bakkerij, brouwerij en voorraadkamers. Binnen de muren was er ook ruimte voor een boerenbedrijf, een wijngaard, en fruit- en groentetuinen. De kerk lag tegenover de infirmerie, direct naast de hoofdpoot van het hof. Een latere uitbreiding – het zogenaamd Spaans kwartier – ligt ten westen van de Dijle, en vertoont meer het type van bebouwing rond een groene hof.

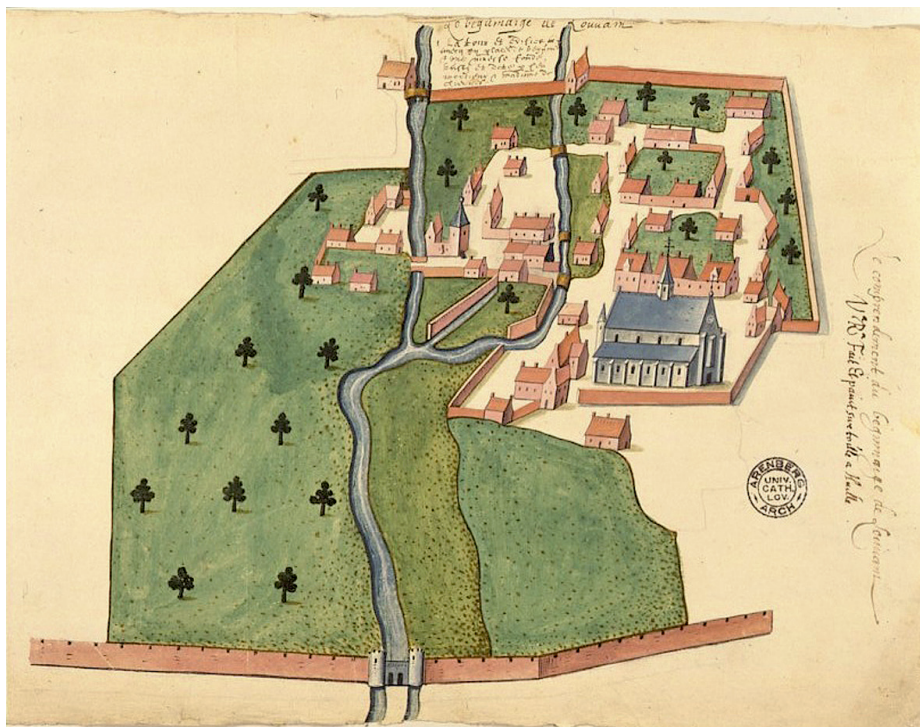
Tijdens de Contrareformatie, in de zeventiende eeuw, maakte het Begijnhof een nieuwe bloeitijd door. De oorspronkelijke woningen, veelal in hout en leem gebouwd, werden vervangen door bakstenen panden in een kenmerkende Zuid-Nederlandse stijl; eenvoudig, met enkele barokke decoraties. De huizen zijn vrijwel hetzelfde opgezet: een in de lengte van de straat gelegen eenvoudig hoofdvolume van twee bouwlagen, bekroond door een steil zadeldak met de nok parallel aan de straat. De bakstenen gevels worden doorbroken door vensters en deuren met omlijstingen van Gobertanger steen. Aan de achterzijde lagen kleine privé tuinen die overgingen in collectief gebruikte binnenterreinen. Voor de privacy waren er strenge bouwregels met betrekking tot afscheidingen, afstanden tussen de bebouwing en de positie van vensters. Op zijn hoogtepunt in de zeventiende eeuw woonden er zo'n 360 begijnen in het hof. Na opheffing in 1795 van de oude reglementen werden de woningen ook toegewezen aan arme gezinnen en andere hulpbehoevenden. Er bleven echter begijnen wonen, tot het overlijden in 1988 van de laatste begijn. Geleidelijk raakte het Begijnhof in Leuven in verval. Na een groot-scheepse restauratie tussen 1964-1989 kwam het Begijnhof weer tot leven, nu als huisvesting voor studenten en medewerkers van de Leuvense Universiteit. In 2000 werd het complex op de Unesco Werelderfgoedlijst geplaatst. (dvg)

From the thirteenth century communities for unmarried women began to develop in a number of cities in the Low Countries. These *begijnhoven*, or *beguinages*, offered a safe haven for beguines, or women who wished to live a devout, chaste life, under the authority of the church, yet without the bonds of monastic vows. Such communities provided their members with mutual support in times of poverty or disease. Rich women had their own houses, while the less well-off lived together in a single dwelling known as a convent. The first beguinages were built outside cities, within their own protective walls. Later, communities were built inside city walls or brought within these walls by city expansion. Beguinages had their own church and an infirmary or hospital; larger communities had a shelter for indigent beguines, the Table of the Holy Spirit (also the name of the special fund, or dole, to support needy members of the community), attached to the infirmary.

Beguinages take two main forms: buildings arranged around a central square or garden, with blank rear walls facing the city (as in the Begijnhof in Amsterdam), or buildings set along streets within a separate, walled area. The Groot Begijnhof in Leuven, one of the first beguinages to be founded, around 1230, is a magnificent example of the latter configuration. Although this walled site initially lay outside the city boundaries, expansion of Leuven in the fourteenth century literally turned the beguinage into a city within a city. The Groot Begijnhof site is intersected by the branches of a small river, the Dijle, whose waters were used for washing laundry, an important source of income for the Leuven beguines. A number of streets form an irregular checkerboard of building blocks. The infirmary was situated on the southern edge of the site, where it was connected to the bakery, brewery and stores. The walls also enclosed sufficient space for a farm, a vineyard, orchards and kitchen gardens. The church was located beside the main entrance, opposite the infirmary. A later expansion, known as the Spaans Kwartier (Spanish Quarter), lies to the west of the Dijle and is closer to the other beguinage type, with buildings set around a green courtyard.

During the Counter Reformation of the sixteenth century, the Groot Begijnhof experienced a new heyday. The original dwellings, mostly of wood and daub, were replaced with brick buildings in a simple style with a few baroque decorations characteristic of the Southern Netherlands. The house structures are virtually identical, comprising a simple main volume with two building layers, positioned lengthways along the street and crowned by a steep gable roof with the ridge parallel to the street. The brick façades are pierced by windows and doors with frames of Gobertanger stone. To the rear of the houses were small, private gardens that merged into collective enclosed spaces. Privacy was ensured by strict building regulations concerning boundary demarcation, distances between buildings and the position of windows. At the complex's height, in the seventeenth century, some 360 beguines lived there. When the old regulations were abolished in 1795, homes were also allocated to poor families and others in need of assistance. However, beguines continued to live in the complex until the death of the last beguine in 1988. Gradual deterioration of the Groot Begijnhof was reversed by major restoration work between 1964 and 1989 that breathed new life into the complex, which now provides accommodation for students and staff of Leuven University. In 2000 the Groot Begijnhof was put on the Unesco World Heritage list. (dvg)

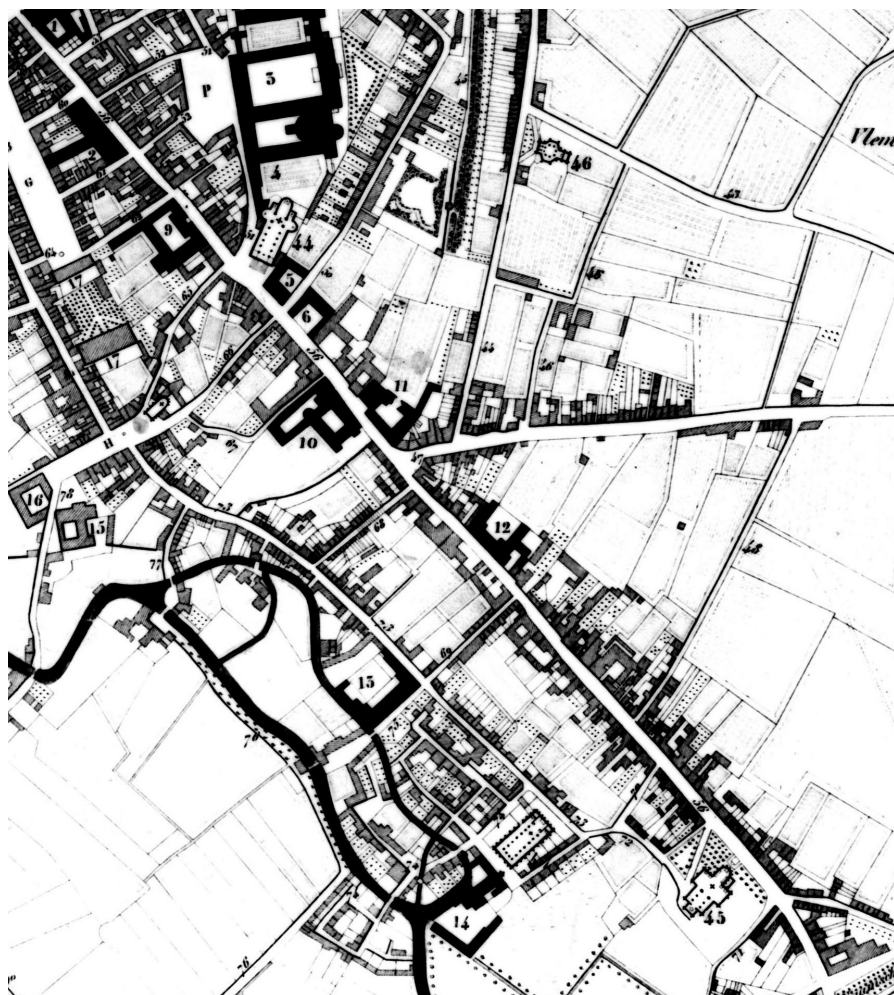

Zicht op het Groot Begijnhof, ca. 1595
View of the Groot Begijnhof, c 1595

Fragment kadastrale kaart
Groot Begijnhof, 1813
Section from land registry map
Groot Begijnhof, 1813

Fragment Plan Jobard voor Leuven, 1825. Het Groot Begijnhof ligt als zelfstandige enclave binnen de stadswallen

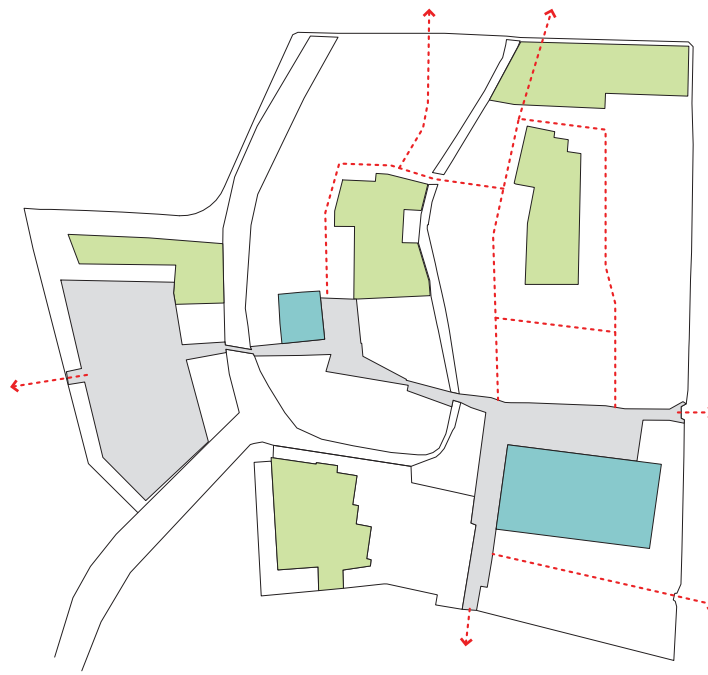
Section from the Jobard Plan for Leuven, 1825. The Groot Begijnhof forms an independent enclave within the city walls

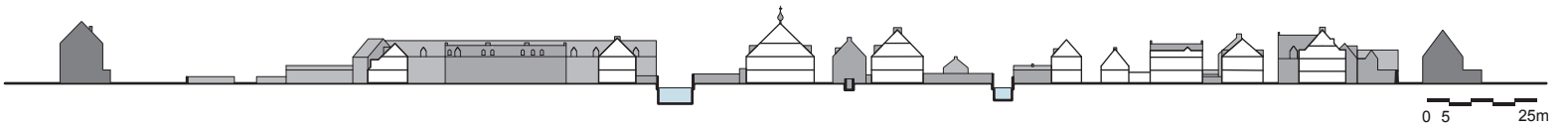
Begijnen bij de Sint-Jan-de-Doper kerk, ca. 1950
Beguines by the St John the Baptist Church, c 1950

Het Groot Begijnhof vóór de renovatie, situatie ca. 1960
The Groot Begijnhof before renovation, situation in c 1960

- hoven/pleinen**
courts/squares
- beeldbepalende ruimtes**
primary spaces
- beeldbepalende bebouwing**
landmarks
- straten/verbindingen**
streets/connections

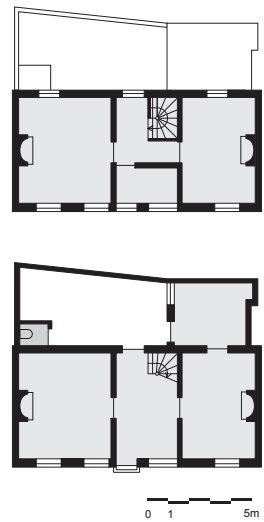

Middenstraat met rechts de Sint-Jan-de-Doper kerk en links de Infirmierie

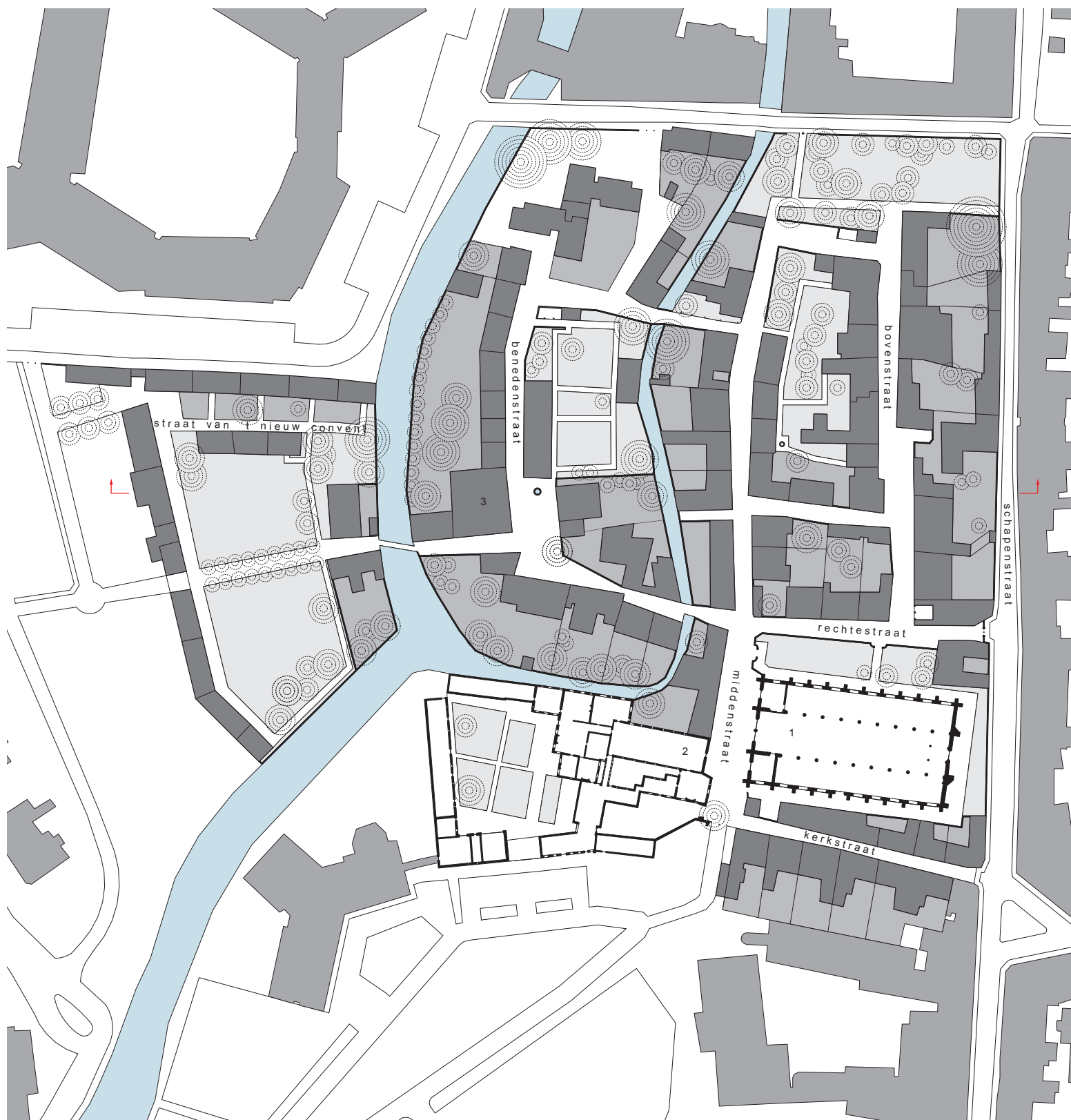
Middenstraat with, right, the St John the Baptist Church and, left, the Infirmary

Typerende plattegrond zeventiende-eeuwse woning op Groot Begijnhof
Characteristic floor plan of a seventeenth-century house in the Groot Begijnhof

- 1 Sint-Jan-de-Doper kerk
- 2 infirmerie
- 3 Convent van Chièvres
- 1 St John the Baptist Church
- 2 Infirmary
- 3 Convent of Chièvres

Plein op de kruising van de Rechte Straat en de Benedenstraat met links het Convent van Chièvres
Square at the intersection of Rechte Straat and Benedenstraat with, left, the Convent of Chièvres

De Benedenstraat in de richting van de Sint-Jan-de-Doper kerk
The Benedenstraat in the direction of the St John the Baptist Church

Straat van het Nieuw Convent

Toegangspoort aan de Schapen-
straat
Entrance gate on Schapenstraat

Bovenstraat

